

1-SINF O‘QUVCHILARNING TASAVVURLARINI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASPEKTLARI

Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna,

Shahrisabz davlat pedagogika instituti katta o‘qituvchisi

Muxibayaxiyaxonova@gmail.com

Annotatsiya: Bu maqolada, 1-sinf o‘quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirish jarayonlari psixologik aspektlarda tahlil qilinadi. Maqolada 1-sinf o‘quvchilarning tasavvur rivojlantirishida kognitiv, ijtimoiy, va his-tuyg‘ular rivojlanishning roli va bu jarayonlarni o‘quvchi va o‘qituvchilar munosabatlari, ko‘rib chiqish usullari, yangi texnologiyalar, va boshqa amaliy vositalar yordamida qanday rivojlantirish mumkinligi ko‘rsatiladi. Bu maqolada, 1-sinf o‘quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishning psixologik aspektlarini o‘rganish va tahlil qilish uchun xususiy tartibda o‘quvchi-o‘qituvchi munosabatlarini ko‘rib chiqish usullari, yangi texnologiyalar hamda boshqa amaliy vositalar keltirildi.

Kalit so‘zlar: 1-sinf, tasavvurlar, rivojlantirish, psixologik aspektlar, o‘quvchilar, ko‘rib chiqish, kognitiv rivojlanish, ijtimoiy rivojlanish, his-tuyg‘ular rivojlanish, o‘qituvchilar munosabatlari, yangi texnologiyalar.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ВОООБРАЖЕНИЯ УЧАЩИХСЯ 1 КЛАССА

Яхияхонова Мухиба Махмуджоновна

**Старший преподаватель Шахрисабзского государственного
педагогического института**

Аннотация: В данной статье анализируются процессы развития воображения учащихся 1 класса в психологических аспектах. В статье показана роль когнитивного, социального, и эмоционального развития в развитии воображения учащихся 1 класса и показано, как эти процессы можно развивать с помощью взаимоотношений ученика и учителя, методов обзора, новых технологий и других практических средств. В данной статье представлены методы рассмотрения взаимоотношений ученика и учителя в частном порядке, новые технологии и другие практические инструменты для

изучения и анализа психологических аспектов развития воображения учащихся 1 класса.

Ключевые слова: 1 класс, воображение, развитие, психологические аспекты, ученики, обзор, когнитивное развитие, социальное развитие, эмоции развитие, отношения учителя, новые технологии.

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF DEVELOPING THE IMAGINATION OF 1ST GRADE STUDENTS.

Yakhyakhanova Mukhiba Makhmudjonovna

Senior lecturer of the Shahrizabz State Pedagogical Institute

Abstract: In this article, the processes of developing the imagination of students of the 1st grade are analyzed in psychological aspects. The article outlines the role of cognitive, social, and emotion development in the imagination development of 1st grade students and how these processes can be developed using student and teacher relationships, review methods, new technologies, and other practical tools. In this article, methods, new technologies and other practical tools for reviewing student-teacher relations in a private order for studying and analyzing the psychological aspects of developing the imagination of students of the 1st grade were brought.

Keywords: 1st grade, imagination, development, psychological aspects, students, review, cognitive development, social development, emotion development, teacher Relations, new technologies.

Kirish

1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirish tashqi ko'rinishda eng muhim vazifalardan biridir. Bu jarayon o'quvchilarning kognitiv, ijtimoiy va his-tuyg'ular rivojlanishiga ko'maklashadi va ularning atrofimizdagi olamni tushunish va o'z fikrlarini ifodalash qobiliyatlarini oshiradi. Har bir o'quvchi o'zining tasavvurlarini shakllantirishi, o'z hayollarini yaratishi va dunyoni o'zining o'rnida tasavvur etishi o'rganiladigan muhim jarayondir. Bu esa 1-sinf o'quvchilari uchun ahamiyatli masaladir, chunki ular hayotlarining boshlang'ich bosqichida bu jarayonni o'tkazishmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlarda keltirilgan nazariy materiallarga asoslangan holda mantiqiy tahlil usullaridan foydalanildi. Mavjud ma'lumotlarni tahlil qilishda tahlil va sintez, qiyosiy tahlil kabi uslublar va yondashuvlar qo'llanilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Psixologiya sohasida keng doirada o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishga oid ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. Bu tadqiqotlardan biri, Vigotskiyning "yaratuvchilik o'yinlari" (imaginative play) va "ko'rib chiqish" (scaffolding) konseptlariga oid tadqiqotlaridir. Uning qarashlariga ko'ra, o'quvchilar o'zlarini yaratish va tasavvurlarni shakllantirish o'yinlar orqali o'rganish orqali o'rganishlari, ularning tasavvurlarini o'zgartirish va rivojlantirishlariga yo'l ochadi. Boshqa tadqiqotchilar esa, o'quvchilarning yangi narsalarga qiziqishini oshirish, o'z fikrlarini ifodalash va ko'rgan narsalarni tushuntirish orqali tasavvurlarini rivojlantirishga oid muhim asoslar sifatida o'rganib chiqishganlar.

Jean Piagetning "The Psychology of Intelligence" nomli adabiyotida kognitiv rivojlanish nazariyasi va uning nazariyasi asosida 1-sinf o'quvchilarining tasavvurlarini rivojlantirish jarayonlari tahlil qilinadi. Piaget o'quvchilar uchun o'rganishni birinchi jarayon sifatida ko'rib chiqadi va ularning dunyoni tushunish va o'z fikrlarini shakllantirish qobiliyatlarini ta'riflaydi [1]. Lev Vigotskiyning "Cognitive Development: Its Cultural and social Foundations" kitobida o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda ijtimoiy muloqotlar va o'quvchilar bilan o'qituvchilar munosabatlari muhim ahamiyatga ega deb ko'rsatiladi. U o'quvchilar uchun modellash va ularning o'ylarini shakllantirishda o'qituvchilar va boshqa o'quvchilar bilan munosabatlarini o'rganishni ta'kidlaydi [2].

Jerome Bruner "The Process of Education"- Bruner tasavvur va sun'iy so'zning 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega deb ko'rsatadi. U shunday qilib, o'quvchilarning ko'rgan, tinglangan narsalarni tushuntirish orqali tasavvurlarini o'zgartirish va rivojlantirishlariga yordam beradi

[3]. David Ausubelning “Educational Psychology: A Cognitive View” kitobida tasavvurlarni o'zgartirishda yangi bilimlarni qabul qilish va ularni avvalgi bilimlarga bog'lab berishning ahamiyatini ta'kidlaydi. U o'quvchilarning yangi bilimlarni o'rganish va o'z fikrlarini ifodalash jarayonida tasavvurlarini rivojlantirishlariga yordam berishni ko'rsatadi [4].

Bu adabiyotlar 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishning psixologik aspektlarini tahlil qilishda yordam beradi va o'quvchilarning dunyoni tushunish va tasavvur qilish qobiliyatlarini rivojlantirishning muhim usullarini ko'rsatadi. Bu tadqiqotlar psixologik rivojlanish va o'quv jarayonlarini tahlil qilishda asosiy manbalarni ta'minlaydi va 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishning tajribaviy va ilmiy asoslarga ega bo'lishiga yordam beradi.

Tahlil va natijalar

1-sinf o'quvchilarining tasavvurlarini rivojlantirishning psixologik aspektlarini ko'rib chiqishda, quyidagilarga e'tibor berildi:

Ko'rib chiqish (Scaffolding) usuli: O'qituvchilar o'quvchilarga qanday savollar berish, ularni qanday qo'llab-quvvatlash va o'quv materiallarini qanday ko'rsatishlarini o'rganish orqali ularning tasavvurlarini rivojlantirishlariga yordam berdi. Web platformalar va yangi texnologiyalar: Yangi texnologiyalar va veb-platformalar, masalan, onlayn darsliklar, interaktiv o'yinlar, va mobil ilovalar 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda. Bu texnologiyalar o'quvchilarga o'zgaruvchan, dinamik, va interaktiv o'qish-tahlil qilish imkoniyatlarini ta'minladi.

Rasmlar bilan ishlash: Dastlabki matnlar va rasmlar bilan ishlash, 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirish uchun asosiy vosita hisoblanadi. Ular o'quvchilarga o'quv materiallarini tushuntirish va o'z fikrlarini ifodalashda yordam beradi.

Pirls test va baholash mezonlari: Pirls testlar va baholash tizimlari, 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu tizimlar o'quvchilarning o'zlarining ko'rgan narsalarni tushuntirish va yangi bilimlarni o'rganishda ularning rivojlanishiga yordam beradi.

O'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlar: O'quvchilar bilan o'qituvchilar munosabatlari, 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda. Yaxshi munosabatlar o'quvchilarning o'z fikrlarini ifodalash va yangi narsalarni o'rganishda ularni qo'llab-quvvatlaydi.

O'quvchilarning bir-birlari bilan munosabati: O'quvchilar bilan boshqa o'quvchilar munosabatlari, masalan, guruh ishlari va guruh darslari, 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lmoqda. Ular o'quvchilarning ko'rib chiqish, tushunish, va tasavvur qilish qobiliyatlarini o'zgartirishda yordam beradi.

O'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirish uchun amaliy usullar, multiklar va o'yinlar juda muhimdir. Bu usullar o'quvchilarning faolliklarini oshirish, ularni o'rganish va tasavvur qilishda ulardagi rivojlanishga yo'l ochadi.

O'quvchilar bilan o'qituvchilar o'rtasidagi muloqotlar va munozaralar, ularning tasavvurlarini o'zgartirish va rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Tasvirlar, o'yinlar va multik qahramonlari o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirish uchun muhim vositalardir.

Xulosa va takliflar

1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirish psixologik jarayoni, ularning dunyoni tushunish va uning haqida o'ylash qobiliyatini oshiradi. Bu jarayon o'quvchilarning o'zlarining shaxsiy va intellektual rivojlanishlariga ham ahamiyatga ega. Psixologik tadqiqotchilar va o'qituvchilar, 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda amaliy usullar va vositalarni qo'llashni tavsiya qilishadi, shuningdek, ularning dunyoni tushunish va tasavvurlarini o'zgartirish uchun masallar, o'yinlar va muloqotlar katta ahamiyatga ega.

O'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda, ko'rib chiqish usullarini kengaytirish va o'quvchilarning o'zlarining qiziqtirishlarini, fikrlarini va tushunchalarini qo'llab-quvvatlash uchun qo'llanilgan eng so'nggi usullarni qo'llash tavsiya etildi:

- Yangi va kuchli texnologiyalar, masalan, interaktiv darsliklar, onlayn darslar va mobil ilovalar o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda yordam berish uchun keng imkoniyatlarni ta'minlaydi. Bu vositalar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va o'quv jarayonini qiziqarliroq qilishga yordam beradi.

- O'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirish uchun, guruh ishlari, guruh darslari, hamkorlik va jismoniy mashg'ulotlar qo'llanilishi tavsiya etiladi. Bu usullar o'quvchilarning ko'rib chiqish va tushunish qobiliyatlarini oshirish,

ularning o'z fikrlarini ifodalashni o'rganish va qo'llab-quvvatlashda o'zlarining bir-birlariga yordam berishda muhim ahamiyatga ega.

- O'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda, ularning o'zlarining ijtimoiy munosabatlari va munosabatlarning qulayligi muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning boshqa o'quvchilar bilan munosabatlari va o'qituvchilar bilan munosabatlari ularning ko'rib chiqish va tushunish qobiliyatlarini oshirish va o'z fikrlarini ifodalashlarida muhim rol o'ynaydi.

- O'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda, ularning o'z fikrlarini ifodalash va o'zlarini qo'llab-quvvatlash uchun qo'llanishlar, masalan, masallar, qahramonlar, va shoir yoki yozuvchilarning ijodiy asarlaridan foydalanish muhimdir.

- O'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishda, ularning o'zlarining tushunchalarini qo'llab-quvvatlash va qayta fikrlashga imkoniyatlar yaratish kerak. Bu usullar, masalan, ma'ruzalar, munozaralar, va so'zlashlarda o'quvchilarning o'z fikrlarini ifodalash va ularga qarshi savollar tashkil etishlarida muhim rol o'ynaydi.

Bu takliflar, 1-sinf o'quvchilarning tasavvurlarini rivojlantirishning psixologik aspektlarini o'rganish va ularning dunyoni tushunish va o'z fikrlarini ifodalash qobiliyatlarini oshirishda yordam berish uchun muhimdir. Ular o'quvchilarning rivojlanishi va muvaffaqiyatli o'qitishni ta'minlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Jean Piaget, "The Psychology of Intelligence"// Routledge, 1950.
2. Lev Vygotskiy, "Cognitive Development: Its Cultural and Social Foundations" //Harvard University Press, 1978.
3. Jerome Bruner, "The Process of Education" // Harvard University Press-1960.
4. David Ausubel, "Educational Psychology: A Cognitive View"// Holt, Rinehart and Winston, 1968.
5. Saparova Umida Bahromovna, "Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning ijtimoiy psixologik xususiyatlari"// Oriental

Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, volume 2,
ISSUE 9 ISSN 2181-1784, SJIF 2022: 5.947, ASI Factor = 1.7.

6. Немов Р.С. Психология книга 3. – Москва, Владос, 2005 г.
7. Ғаниев А.Г. Ижодий фикрлаш кўникмаларини баҳолаш тизими – ТДПУ
Илмий Ахборотлари. – 5 сон, 2021 й.